

Naposled ni zadosti, da so pesniki možje dobrega in izvrstnega pesniškega talenta, kajti človeka brez poklica ne navdušuje Apolon; marveč silno želeti je, da temeljno poznajo človeško naravo, razne značaje, strasti in čute; različne mnogovrstne človeške razmere, posebno svojega naroda razmere; človeško in narodno zgodovino.

Skušnje v praktičnem življenji jim bodo prekoristne, in življenje jim ima biti necenljiva učilnica.

Ako vse to izpolnijo mladi pisatelji naši, bodo gotovo resnični, zanimivi in podučljivi pisatelji.

Ogibati pa se morajo še druge neprimernosti. Menim namreč, da je neprimerno, postransko (nebenbei) vpletati verske reči in zadeve v posvetne pesmi. Kristijanska vera ni poetična, kakor so bile poganske starih Rimljanov, Grkov in Slovanov, ampak ona je filozofska in resna skozi in skozi; zatoraj se ne strinja in ni dostojno, da so verske reči le pridavek posvetnemu pesništvu. Dozdeva se nam, da hočejo nekateri pesniki s postranskimi verskimi pridavki le skriti pomanjkljivost lastnih misli. Le rimska in grška božanstva in slovanške Vile takim posvetnim pesmam pristavljati, je mično in poetično.

Edini Bog in nadzemeljske reči pa so po kristjanskim vzorih previsoke, da bi služile samo kot postranski kinč kaki drugi ideji; zatoraj kdor si izvoli tak visok in veličasten predmet, naj ga samostalno in spodobno izpelje. Taka dela naj bodo tako osnovana, kakor je na pr. Miltonov „Raj“, Državinov „Oda Bog“, Koseskijev „Oče naš“, „Neizmernemu Bitju“ Luíze Pesjakove itd.

Vemo, da ne more vsak pesnik klasik biti, od vsacega se pa po vsej pravici zahteva, da se bliža vzorom, kolikor mu je le mogoče.

Prevdarjaje vse to, iskreno priporočamo dijakom in njim samim v prihodnjo slavo, da kdor koli želi posvetiti se divnemu Apolonu, resno naj pomisli, da lepo-glasne besede imajo biti le obleka, še lepšim, še krasnejšim, obilnim in predmetu prav primernim mislim. Ni še pesnik, kdor le vërze dela!

Iz vipavske doline.

Odlomek

iz predigre k tragediji „Marija Antonijeta.“

v 11. listu naznanjene.

Spisal Fr. Zakrajšek. *)

(Konec.)

Brezé.

Odkod

Pa veste tudi tak za trdno, da
Vsa vojska pojde z vami, kadar jo
Z morivnimi nameni na Francoza
Obrnete? Prijatelj! Iz Francozov
Je vstvarjeno francoskih trum teló.

Kondé. Armada in druhal, — stvari ste dvojni!

Brezé. Ste dvojni scer, ne tukaj. Kar se žlahta,
Viharno si naprot hiti, ljubezen
Mu repetnice nasadí in up,
Da švigne smelo po življenja krogih.
Moj Bog! Al' brišete po sili si
Spomin iz glave? Ali v praznih nadah
Tiščite si ušesa in oči? Vas ní
Druhal zmodrila še v Versaljah, ne?
Tud' ne bastila, ki je padla v prah?
Že dvakrat obnemoglo je kraljestvo,
In slepo trmo še poslušate?
Ne veste, kak strmele so oči
Na besni trop, kak jezik, prej goreč,

*) Kdor si naroči mojo izvirno tragedijo „Marija Antonijeta“, naj blagovoli porabiti ta-le napis: Franc Zakrajšek, učitelj na vikši realki v Gorici. S tem dajem pa tudi na znanje, da bode temu precej obširnemu delu cena po okoljščinah zmerna.

V Gorici dne 27. marca 1866.

Fr. Zakrajšek.

Od groze vam pomrl je za zobmi?
Tedad sta onemela svét in moč. Ne strah,
Previdnost govori iz mene; volk
Še nisem takšen na življenje, da bi
Se smrti bal, in lahko sklenem,
Če treba, zdaj; saj gospodari smrt
Na mestu Ludovika na Francozkem,
Kjer zlegu sosed je še hujši zleg.
V življenja bridki zimi, milnike
Njegove štejem, truden romar že,
In več posvetnih upov ne redim;
Le joče staro se srce mi v prsih;
Bog vé, krvave že solzé bi točil,
Da cepi misli nam hudoben dvom,
In bi, alj ne bi pričkalo slepó
Se v kralja škodo tú na dvoru. Kralj
Pa ima lahkoverno uho. Bivši,
Se kralja meni, ter oblast nezvesto
Si domišljuje, ki je dala njemu
Slovó in nam. Zlo hude že novice
So slišati o tem. Krdeloma bežé
Vojaki spod zastave naše;
Ne boš tajil.

Kondé. Le pleve so zletele,
Ostalo pa še krepko zrno je.

Brezé. Tud to vam odleti, ker zloga
V vojaštvu hira. Saj oholost že
Povelju praznemu se smeja, in žug
Ko cunjasto strašilo zaničuje.
Le kdor ob kralja milosti živí,
Francozko oficirstvo, to — ne rečem —
Se zvesto poteguje še za kralja;
Al nizki vsi stanovi že kvasú
Strupenega kipé, zakaj svoboda
Je zlata tarča želj njihovih.

Kondé. Še mnogo zvestih polkov imamo,
Ki so na novo že prisegli kralju;
Le naj se v prid obrnejo, boš videl,
Kimêra slobodunska vtihne koj.
Dokler mečkamo, raste jim pogum,
Se vé.

Brezé. Nikar ne upajte vojaštvu!
Po mestih vseh francoskih, clo v Parizu
Posadke cele se zedinjajo
Z druhaljo, da se bijejo za narod.
Res imamo še dosti mož, pa zgled
Mogočen je magnet.

Kondé. Druhal se punta,
Vojak pa je prisegel.

Brezé. To ni punt
Navaden iz nezadovoljnosti,
Gotovo, princ! to je kaj več; zakaj
Tud z vražo se pajdaši smeli up,
Ki daje pa nevarno moč. Prerokbo
Že staro berejo v šembiljskih bukvah
Nekje o nekem Ludoviku kralju,
Da ž njim pogine Kapetovo deblo,
Nekteri puntarji najeli grdo
Baburo so, ki v ognjenici
Sleparskega zamaknjenja le-tó
Prerokovanje na osebo kralja
Sedanjega obrača, in v zvijavicah
Pobožnih blede le o našem kralju;
Tako da naš šestnajsti Ludovik
Pogine revno tú v Parizu, da
Kraljestvo se pokoplje ž njim francozko
Pod giljotino, ki jo gleda večkrat
V podobah čudnih in krvavih. Človek
Bi ne verjel, kak skužila lažnjivka
Je vsa ušesa. Ker se posti in moli
Ta grda bogoklevka, svet še bolje
Slepí in mami. Ljud verjame vse
In ž njim vojak; ker ko po čem prestrastno
Srce zlo hrepení, gotovo mu
Je vse, in naj je tud očitna laž.
Sovražna stvar pa več ni varna. Saj
Se lahko dá podreti, ko iz ust že
Preróških zadonela je obsodba.
Tedad nedolžno se smehlja krivica
Živinsko djanje še si šteje v čast;
Češ, da osoda tirja njeno dlan.

Kondé. Da le orožje čuti beli dan,
Prerokbe vse postavi meč na laž!

Brezé. Predsodkov ne podereš zdaj ne vraže,
 Ki uma žlahtni sok kalé. Poskusi,
 Valil zastonj boš Sisifovo skalo;
 Ker kakor v hosti drev stoletni
 Zabíl je tam v pečevje svoj koren,
 In gozdí ga v njem, da kamen stoka:
 Tako mogočno sili vraž oblast
 V srcé, tako prepregle so vso dušo,
 Da ne izruje jih nobena moč.
 Če tudi krepko deblo jim odtrupiš,
 Pred tvojimi očmi spet zraste drugo.

Kondé. Tak kralju šepetal boš spet na uho
 O tvojem begu, kakor govoriš?

Brezé. Dokler se jezik giblje mi v ustih, bodem.
 Zna biti, da me Bog usliši . . .

Kondé. Kakor
 Zdaj vidim, tuli modrijanski strah
 Krog Ludovika, in beseda prazna.
 Se vstavlja meču bridkemu!

Národno-gospodarske stvari.

Popotnikove opazke.

(Dalje.)

Služba božja se po cerkvah angleških lepo opravlja; vse ljudstvo moli ali poje z duhovnom na glas; kakoršno knjigo rabi duhovnik, takošno rabi tudi vsak drug, in zato, kdor je v cerkvi, „nolens volens“ s skupščino peva, ne more se ogledavati ali kaj drugega početi. Psalmi so v tej „nepremeljivi knjigi“ (ako je sedanji parlament premenil ne bode) tako vredjeni, da so za vsaki dan vsega leta, drugi za jutro, drugi za večer. Mnogo ljudi ve najlepše psalme na pamet. Tukaj se pa spominjam sopet prekrasnih Džodževičevih psalmov.

Dragi čitatelj, ker sva že pri cerkvah, idiva še k drugim sektam, katerih je tukaj sila veliko, kajti vsakdo sme novo vero pridigovati, ako mu le kdo verjame. Za angleškimi katoliki, to je, za državno cerkvijo, je tukaj in po kolonijah angleških največ tako imenovanih Metodistov ali Veslejancev po John Wesley-u. Ta sekta ima veliko stranko in mnogo cerkev ali chapel (čapl) po mestih in vaséh, ktere so v resnici prav kakor naši teatri; v obče krasne stavbe. Tudi v teh cerkvah je malo podob, sicer pa je vse drugo lično in „komfortable“ ali prilično; duhovni nimajo nobene druge obleke pri službi, kakor vsak drug človek; nektare družbe izmed Metodistov celó nimajo duhovnov, temoč vsakdo izmed ljudstva, ki je dober govornik, popne se na prižnico, govori in duhovna nadomestuje. Strašna krika in vika je pri njihovih pridigah in molitvah; kdor je bojazljiv ali strašljiv, temu je tesno pri srcu, ako gré posebno na večer v Metodisko čapel. Med glasno molitvijo ali pridigo, ktero duhovna-namestnik moli, ljudstvo k tlem glave sklanja, si lice zakrije in govorniku navadno hrbet obrne ter glasno mrčí. K vsaki besedi, ki je ljudstvu povoljna, ljudstvo kriči „yes, yes! amen!“ (da, da! amen!) in na to, kar mu ni ljubo „no, no!“ (ne, ne!) in takošna vika je v eno mer, da človek ne vé, ali bi se smejal ali kali. Tako je pri navadnem cerkvenem pravilu. Kadar se to končá, ti začnejo veliki pobožnjaki „besneti“, ker taka pobožnost more se le besnost (norost) imenovati. Kdor najbolj vikati more, ta moli in pridigova in sicer tako dolgo, da mu glas onemore, marsikter v preveliki „vzvišenosti“ omedli; komaj eden tako utihne, pade drugi na kolena, začne pokati z rokami in z novim močnim glasom kričati na vse grlo, dokler more; k temu pa tudi vsa množica ali dopadenje ali nedopadenje k vsaki besedi kriči, tako, da bi človek lahko oglušil. Govorniki so Angleži izvrstni, in kakor druge govore rad poslušam, hodim pogostoma tudi za zabavo teh „zelotov“ poslušat. Oni pa tudi kaj radi „spreobračajo“ neverne k svoji „pre-

krasni“ veri in dogodilo se mi je enkrat bivšemu pri takošnem bogočastji, da sem bil predmet „prenavdušenemu govoru in molitvi“; pa jaz moram že izvrženec biti — so si menda mislili — ker, akoravno je govornik tako iskreno govoril in molil, da je zadnjič omedlel, in akoravno je ljudstvo z njim vred kričalo, da bi me Bog blažil in mi „srce ganil“, bilo je vendar vse zastonj, ostal sem trdovraten in nespreobrnjen. Metodiste navadno s prezirljivim imenom „Ranters“, to je „mrm-lače ali širokoustnike“ imenujejo. — Celó drugače se opravlja služba pri Quakerjih ali „Priateljih“, kakor se sami imenujejo. V nedeljo ob pol enajstih se začne njihovo bogočastje in traja navadno do pol ene; pa kako? Blizo eno uro sedi v cerkvi ali po njihovem v „friends meeting“, to je, prijateljskem zbirališču vse tako tiho, da lahko miši tekati slišiš; sveti duh se pričakuje, in kadar je on enega „Priatelja“ navdal, vstane in drugim „Priateljem“ svoje pobožne misli pové. Tako jih dela po troje, po čvetero ali še več, bodi si možki ali ženska, in po vsem tem se mirno razidejo. O Mormoncih in drugih sektah ni vredno, da bi dalje govoril; omenim pa še, kako je tukaj s katoličani. Število katoličanov je precej veliko, al njihove cerkve ali kapele so najubožniše od zunaj in od znotraj. V nedeljo se plačuje vstopnina, ki jo vsak malo bolje oblečen, po 6 pence, to je, 25 kr. plačati mora. Pri durih je zato dosti rožljanja, a to še ni dosti; pobira se še med mašo in potem se vse to prav „rožljaje“ k altarju znosi. Kdor ima veliko rodovino in ž njo v nedeljo v cerkev gré, mu molitev tukaj draga hodi. Kaj tacega ni tukaj pri nobeni sekci, in zato drugi pravijo katolikom, kadar gré kateri v cerkev, da gré v papežev „teater“, ker, kakor v gledališču se tudi tū mora vstopnina plačevati. Da ta navada ni lepa in vzlasti nasproti drugim sektam nima najboljših nasledkov, si lahko vsaki misli.

(Dalje prihodnjič.)

Dopisi.

V Buda-Peštu na véliki petek. V. — Véliki teden nekako posebno človeka premišljevanja opominja. Javno življenje se pomiri, v kristjanskih družinah so pogovori večidel o božjih grobih, o lepem prepevanju jeremiad, o častitljivem vstajenju. Gospodinje imajo vés teden skrb, kako bodo velikonočne praznike svoji dragi družinici sè svojo kuhinsko praktičnostjo najbolje vstregle. Zares menda vse leto ni lepših praznikov kakor so velikonočni. — Pri teh vrsticah se živo spominjam, kako sem se domá vsako leto vélike noči veselil! — Al blaga leta mladosti so zdavnej minula, vendar bi tega morebiti ne občutil tako živo, ako bi mogel, kakor nekdanj, na primer pred 20 leti, v dragi slovenski zemlji v krogu milih starišev in bratov velikonočne praznike obhajati. — Al žalibog! tega veselja nimam več pričakovati, nemila smrt in poklic življenja mi pot zapirata. Že 11 let nisem več slišal ginljivih slovenskih velikonočnih pesem, 11 let se že po raznoverni ogerski deželi potikam. Kjer je več ver v eni deželi ali celó v enem kraju, tam tudi cerkvene svečanosti nikakor ne morejo biti za človeka tako vzbudivne in razveseljivne, kakor v deželi, kjer se le ena véra spoznava. Menda ni potreba posebnih dokazov za to; kdor le nekoliko to reč premisli, bode mi pritrdil. Zatoraj Slovenci! ako vas že različne nadloge življenja stiskajo, ohranite si sami sebi vsaj edinost vere v svoji domovini. Nikdo vas ne more prisiliti, da bi se judje med vas vselili. Vem sicer, da vas zarad judovske vere nikoli ni bilo in ne bode strah; al nikar ne mislite, da vam judje bogastvo prinesó; oni le pridejo, da za-se špekulirajo. Lahko bi iz lastne skušnje več mest na Ogorskem